

Drogmegelőzés a Magyar Honvédség sorállománya körében

A Drogriadó! program céljai és eredményei

Rövid programismertetőnk alanyainak azért választottuk a sorállományú katonákat, mert érzékeljük a társadalom fokozott érdeklődését az alkotmányos kötelezettségük teljesítésére bevonulók katonai szervezetekben eltöltött rövid élete iránt. Az érdeklődés érthető, hiszen – elsősorban a hátrahagyott családok részéről – aggodalom övezi behívott hozzátartozóik sorsának alakulását. Így a honvédségnek sem mellékes milyen társadalmi környezetben és közhangulatban kell teljesítenie honvédó küldetését. Ebben a széles ívű feladatkörben csupán percfeladat az, amit a társadalmi élet egyik növekvő problémája jelent a szervezet számára, a drogprobléma terjedése és az ellene való küzdeni akarás. Nem szervezett feladatról van szó, hanem önként vállalt kötelezettségről, amit az a tény erősít, hogy a katonaság az utolsó kínálkozó lehetőség, ahol nevelő, gondolkodásalakító hatást lehet gyakorolni összetársadalmi szempontból tekintve nagyobb tömegre.

Az ez év júliusában Szegeden megrendezett nemzetközi mentálhigiénés tanácskozás egyik jelentős figyelmet érdemlő témája volt a hazai „droghelyzet” reális szaktudományos értékelése. Az alapvetően szekciókeretek között folytatott munka során a probléma számos megközelítési módjára akadt példa. A tárgykörben elhangzott valamennyi referátum és korreferátum a kialakult helyzetet rendkívül tragikusnak ítélte. A „drog-probléma” bármelyik vonatkozása – legyen az a megelőzés, a mérés, a kezelés vagy a szankcionálás – által érintett államigazgatási, társadalmi és a legkülönbözőbb szakmai szervezetek képviselői vészharangot kongattak, és sürgették a hatékony problémakezelés eszközrendszerének mihamarabbi megteremtését, valamint a szükség szerinti nagyobb mértékű állami felelősségvállalást ezen a területen. Egyetértés mutatkozott az igen kedvezőtlennek ítélt jelenség vonatkozásában, valamint abban, hogy a mai-nál sokkal hatékonyabb és rendszerszerűbb megelőző munkát kell a jövőben folytatni, hogy a kedvezőtlen folyamatok még belátható időn belül pozitív irányba forduljanak. Ebben a tevékenységben össze kell hangolni a család, az oktatás-nevelés színteréül szolgáló intézmények és a különböző tárcák tevékenységét.

Megítélésünk szerint a Magyar Honvédség nem tartozik az alapvető szocializációs intézmények (család, iskola stb.) közé, mégis részese kell, hogy legyen annak a társadalmilag hasznos cselekvésnek, amely hosszabb távon a probléma enyhüléséhez vezet.

A Magyar Honvédség alapvetően abban érdekelt, hogy a szervezettel tartósan (hivatásos és szerződéses katonállományúként) vagy időlegesen (sorállományú katonaként) szolgálati viszonyba kerülők körében egyáltalán ne forduljon elő a drogérinittség. Minden jel arra mutat, hogy a társadalomban mutatkozó kedvezőtlen jelenségek akadálytalanul hatolnak be a laktanyák falai közé. Így mára – s ezt a rendszeresen folytatott méréseink is alátámasztják – a drogfogyasztás, elenyésző mértékben

a drogokkal összefüggő törvények által szankcionált egyéb magatartásformák is jelen vannak a honvédségben. Ezen tények tudatában ma valós célként azt lehet megfogalmaznunk, hogy minél kisebb arányban legyenek jelen a katonai szervezetekben, s ezzel minél kevésbé veszélyeztessék az amúgy is veszélyesnek minősülő „üzemmenetet” a halálos szerek által befolyásolt személyek. Ez utóbbi esetet legfeljebb a sorállomány körében tudjuk elképzelni, illetve kényszerülünk elfogadni, elsősorban amiatt, hogy a szervezetbe lépésükkor nem közölnek információt a drogérintettségükről, a szervezet pedig nem képes tesztelni azt hatékony szűrőeszközzel.

E helyütt egy érdekes problémáról lehet/kell szót ejteni, nevezetesen annak a kérdésnek az eldöntéséről, hogy lehet-e drogabúzusban szenvedő személyből sorkatona? Szinte önmagától adódik a nemleges válasz, hiszen hogyan is adhatnánk csőre töltött fegyvert olyan valaki a kezébe, akinek reakciói a fogyasztott szer hatása miatt teljességgel kiszámíthatatlanok. Azonban az ilyen fajta kategorikus megítélés alkalmasint szerfogyasztóvá válásra serkenthet hadkötelessé érési korban. Ezért helyénvaló a szervezet részéről az a válasz, hogy drogbetegségben szenvedő természetesen aktuális állapotában nem lehet a szervezet tagja, azonban a problémája kezelésére kötelezhető és felgyógyulása után behívható a sorkatonai szolgálat letöltésére.

Manapság a bevonulás napján legtöbbször ki sem derül a drog általi érintettség. Ennek ellenére valamennyi érdekelt – legyen az a parancsnok, az egészségügyi szolgálat, a biztonsági szolgálat, avagy valamelyik humán szerv – jól tudja, hogy a sorkatonaként szolgálatteljesítésre bevonuló fiatalok mélyen a problémával átitatott társadalmi környezetből érkeznek. Jól tudjuk azt is, hogy a káros szenvedélyeknek divatjuk van a fiatalok körében. Ennek érdekében a katonai vezetés megsejtésekre nem hagyatkozik, hanem szociológiai módszerekkel rendszeresen méri a bevonuló és benntartózkodó állomány szenvedélybetegségekhez való viszonyát.

Mérési módszerek

A Magyar Honvédség állománykategóriáinak többségénél (hivatásos tiszt és tiszteljes, szerződéses- és sorkatona állomány körében) jelenleg elsősorban szociológiai módszerek alkalmazásával folyik a kérdés vizsgálata. Úgy látjuk, hogy ezek a módszerek a maguk hiányosságaival együtt alkalmasak a jellemző tendenciák feltárására, amelyek alapján a Magyar Honvédség prevenciós stratégiája megfogalmazható.

1995-től páros évenként a sorállomány körében, páratlan évenként az állandó állomány körében végzünk – több szempontból is reprezentatív – 1000 fős mintán szociológiai kutatást. (A sorállomány tekintetében jelenleg is folyik adatfelvétel.) Ezen kutatások célja az adott állománycsoportok szociális és mentálhigiénés jellemzőinek megismerése, melyek a szervezet működtetése szempontjából legfontosabbaknak mutatkoznak.

A kutatások által nyert képet teszi teljessé egy további információgyűjtő rendszer, amelyen keresztül a legproblémaérzékenyebb állománycsoportról – a teljes sorállományról kapunk értékes adatokat valamennyi bevonuláskor. (Kísérletképpen hasonló módszerrel ez évben folyik először az állandó állomány egészének feltérképezése.)

Sajnos, költségvetési okok miatt csak igen ritkán nyílik mód a sokkal pontosabb képet adó drogteszt anyagok alkalmazására, ami egyébként több szempontból emberi jogi problémákat is felvet.

A sorállomány drogérintettsége

Egy 1993-ban végzett kutatás szerint a sorkatonák 12%-a jelezte, hogy kipróbált már valamilyen kábítószerrel. A rendszeres fogyasztók 1%-ban, a szert már többször is próbálók 3,5%-ban fordultak elő.

A társadalmi szinten folyamatosan növekvő kábítószer-fogyasztás honvédségen belüli hatásait tükrözik az 1996-os év felmérései. A mintába került fiatalok közül minden hatodik, hetedik (15,4%) fogyasztott már legalább egyszer valamilyen kábítószerrel, és 1,2%-uk vallotta magát rendszeres kábítószer fogyasztónak.

	1993	1996
	válaszadók %-ában	
soha nem próbálta	88,0	84,6
egyszer próbálta	7,5	9,5
többször is próbálta	3,5	4,7
rendszeres fogyasztó	1,0	1,2
Összesen	100,0	100,0

Humánszolgálati Csoportfőnökség 1996. évi sorállomány kutatása alapján.

A kábítószer-fogyasztás arányának alakulása a sorkatonák körében

Amint már jeleztük – az elmúlt évben hasonló módszerrel vizsgáltuk az állandó katonállomány drogérintettségét is. Viszonyítási alapként álljon itt néhány adat ezekről a katonákról is. A kutatás során arra a kérdésre, hogy „Kipróbált-e már Ön valamilyen kábítószerrel?”, az alábbi válasz született.

	A minta a válaszadók	kábítószer-fogyasztók
	%-ában	
soha nem próbálta	96,8	–
egyszer próbálta	2,3	67,9
többször is próbálta	0,8	28,6
rendszeres fogyasztó	0,1	3,6
Összesen	100,0	100,0

Humánszolgálati Csoportfőnökség 1997. évi Életkörülmények kutatása alapján.

„Kipróbált-e már Ön valamilyen kábítószerrel?”

Az előzőekben már említettük, hogy léteznek – 1995-től – egy másik információforrás is, amelynek segítségével adatokhoz juthatunk a sorállományt illetően. A bevonulások alkalmával végrehajtott teljes körű adatfelvétel keretében számos mentálhigiénés jellemző között képet kapunk a drogérintettségéről.

	95. nov.	96. febr.	96. máj.	96. aug.	96. nov.	97. febr.	97. máj.	97. aug.	97. nov.	98. febr.
drog	25	149	69	252	72	142	258	199	4,8%	7,5%
					2,8%	1,7%	3,5%	2,9%		

A REJET-III-2-1 (majd: IKR) összegzett jelentések alapján.

Ezen mérőrendszer alapján drogfogyasztásra jellemző adatok

Természetesen valamennyi módszer számos hibával képes csak a valós helyzetet viszszatükrözni, de megítélésünk szerint a sorállomány körében végzett rendszeres felmérések máig is biztos kiindulási alapot jelentenek a helyi és központi, csoportra és egyénre irányuló prevenciók feladatainak megtervezéséhez és végzéséhez.

Az átfogó és célzott egészségügyi szűrések adatai is mindinkább publikussá válnak. Éppen egy ilyen célzott szűrés kavart természetes hullámokat az elmúlt év őszén a drogfronton azzal, hogy segítségével nem reprezentatív, hanem megfelelő volumenű mintán mintegy egyharmados drogérintettséget regisztráltak az eltávozásról visszatérő sorkatonák körében.

Az előbb ismertetett módszerek segítségével képződött információk feldolgozása révén jutottunk arra a következtetésre, hogy a Magyar Honvédség humán szolgálatának megelőző tevékenységét a drogprobléma irányában erősítenie kell. Ezen a ponton igazolódni látszott az a szakmai elméleti megközelítés, amelyet részleteiben már korábban a Humán Szemle (1) hasábjain kifejtettünk a drogprevenciót illetően, (2) nevezetesen, hogy „Olyan projekteket kell kidolgozni, amelyek kiterjednek a személyi állomány minden kategóriájára és komplex módon feldolgozzák egy-egy területen a tennivalókat”. Ugyanott később a humánpolitikai szervek funkcionális feladatai között került kiemelésre, hogy „speciális célprogramokat szerveznek a működési körükbe tartozó területeken.”

Ebben a helyzetben 1997 késő tavaszán kapóra jött a Mentálhigiénés Programiroda szakmai és nem utolsósorban finanszírozási ajánlata, hogy szervezzünk a Magyar Honvédségben drogprevenció programot a sorkatonai szolgálatukat töltő fiatalok körében.

Az elképzelést és az ajánlattételt tett követte, s így ma már eredményekről tudunk számot adni.

Túl vagyunk a *Drogridó!* névre keresztelt program kísérleti szakaszán

Sokak – így a honvédelmi és a népjóléti miniszter, illetve országgyűlési képviselők – támogatását bírva, a Mentálhigiénés Programiroda és a Schumann Management Kft. szakmai hozzájárulásával 1997-ben célul tűztük ki egy alkalmas módszer kikísérletezését átfogó drog-prevenció projekt kialakításához.

A preventív jellegű mentálhigiénés program kísérleti szakaszába Budapest környéki alakulatok (az MH 32. Budapest Őrezred, az MH Honvéd Folyami Flottilla, az MH 1. Tűzszerész és Aknakutató Zászlóalj, az MH 40. Galga vezetésbiztosító Ezred), valamint nagy létszámú dandárok (az MH 25. Klapka György Önálló Gépesített Dandár, az MH 62. Bercsényi Miklós Gépesített Lövészdandár, az MH 5. Bocskai István Gépesített Lövészdandár) sorállományából önként jelentkezőket vontunk be. Ebben a periódusban összesen 736 fő vehetett részt a foglalkozásokon.

Interaktív kiscsoportos módszer alkalmazásával hat téma került feldolgozásra, melyek között a drogproblémán kívül helyet kapott az alkohol-, az AIDS- és a szexuális problémák megvitatása, valamint sor került önismereti kérdések átgondolására is.

A módszer részét képezték a napi program zárásaként megrendezett könnyűzenei koncertek, amelyek jelentősen erősítették a délelőtti foglalkozások közvetlen hatását azáltal, hogy a zenészek szóltak a drogprobléma veszélyeiről.

Továbbá a foglalkozások után speciális és általános ismeretterjesztő anyagok is kiosztásra kerültek, amelyek időben elnyújtották a programmal kapcsolatos élményt, és lehetővé tették a problémáról szerzett ismeretek, élmények demonstrálását a katonák családi és baráti körében.

A helyszíneken szerzett személyes tapasztalatok és az állománytól kapott visszajelzések alapján megállapítottuk, hogy a foglalkozások hatékonyak voltak. A megbeszélések sokak számára újszerű megközelítésben láttatták a feldolgozott problémacsoportokat, elgondolkodtatásra készítették a résztvevőket. Kiderült az is, hogy sokak számára teljesen ismeretlen a problémák ilyen megközelítése. A „drogélmény” káros voltáról sokan először hallottak életükben. A személyes tapasztalatok a szervezők számára következtetések levonását tették lehetővé a tényleges program megszervezéséhez:

– A teljes állományt érintő program indítása előtt szükséges azt úgymond beharangozni egyfajta tájékoztató keretében. Ez jelentősen növelheti a bizalmat a program iránt.

– Kevesebb témát lehet feldolgozni egy időben. A túl sok információ egyidejűleg történő átadása gyorsítja az előadók kifáradását, nagyobb figyelemkoncentrációt igényel az állomány részéről.

– A programot a teljes bevonuló állományt érintően, a Kiképző Központokban, (3) az alapkiképzés részeként lehet megszervezni.

– A programot az országos és helyi médiumok biztosította nyilvánosság megteremtésével kell szervezni. Ezzel is erősítve a Magyar Honvédségről alkotott társadalmi képet, s magának a programnak a támogatottságát.

Összességében megállapítást nyert, hogy a kísérleti szakasz sikeres volt, beváltotta a hozzá fűzött reményeket. A szerzett tapasztalatokat figyelembe véve, azokra építve, az együttműködő felek – nevezetesen a Mentálhigiénés Programiroda, a Schumann Management Kft. (4) és a Magyar Honvédség érintett szervezetei – a program folytatása mellett döntöttek.

„Drogriadó!”

A döntés nyomán konzultációk folytak az érintett katonai szervezetek kiképzést tervező és humán szakembereinek bevonásával a program alapkiképzésbe (5) illeszthetőségéről és arról, hogy az érintettek tudnak-e, kívánnak-e azonosulni a program célkitűzéseivel, felvállalják-e az annak szervezéséből adódó többletfeladatokat. A lefolytatott konzultációk eredményeként könyvelhetjük el, hogy az érintettek semmiféle akadályt nem gördítettek a program tényleges megszervezésének útjába, ellenkezésképpen, mind szakmailag, mind pedig érzelmileg azonosultak a gondolattal és támogatásukról biztosították a végrehajtását.

A konzultációkat követően egyidejűleg folyt a katonai felső vezetés döntését előkészítő munka és a program végrehajtásában érintett felek együttműködési megállapodásának előkészítése, valamint a kiképzési tervek újrainírása a Kiképző Központok bázisain.

A Magyar Honvédség parancsnoka, vezérkari főnök intézkedésében rögzítésre kerültek a legalapvetőbb elvek, többek között az is, hogy a program megszervezését a Tájékoztató időszzerű kérdésekről (1 óra), valamint az Allampolgári és honvédelmi ismeretek tárgykör (2 óra) (6) órákerete terhére kell tervezni, majd később levezetni.

A legfontosabb szervezési feladatokról a HVK humán főcsoportfőnök *Tájékoztató és feladatterv* kiadásával intézkedett. Előkészítésre, majd jogi és pénzügyi egyeztetésre került a program szervezésében oroslánrészt vállaló szervezetek feladatait és felelősségeit rögzítő együttműködési megállapodás, amelyet 1998. február 25-én a médiumok biztosította országos nyilvánosság előtt írtak alá az érintett szervek vezetői.

Felelőségek a szerződés és a feladatterv alapján

A Mentálhigiénés Programiroda – mint fő finanszírozó – vállalta, hogy

- kidolgozza a szakmai programot;
- előadókát biztosít a program végrehajtásához, azokat felkészíti a feladatra;
- a program részét képező könnyűzenei műsorral kapcsolatos koordinációs feladatot elvégezteti a Schumann Management Kft-vel;

A helyszíneken szerzett személyes tapasztalatok és az állománytól kapott visszajelzések alapján megállapítottuk, hogy a foglalkozások hatékonyak voltak. A megbeszélések sokak számára újszerű megközelítésben láttatták a feldolgozott problémacsoportokat, elgondolkodtatásra készítették a résztvevőket. Kiderült az is, hogy sokak számára teljesen ismeretlen a problémák ilyen megközelítése. A „drogélmény” káros voltáról sokan először hallottak életükben. A személyes tapasztalatok a szervezők számára következtetések levonását tették lehetővé a tényleges program megszervezéséhez.

– fedezi a szakmai programmal összefüggő előadói díjakat, valamint a szakemberek szállításával és elszállásolásával kapcsolatban felmerülő költségeket, továbbá a könnyűzenei program részbeni költségeit.

A Schumann Management Kft. vállalta, hogy – külön megállapodásokban rögzített módon és feltételekkel – biztosítja a könnyűzenei programokat.

A Humán Főcsoportfőnökség (7) vállalta, hogy

– előkészíti a program Magyar Honvédségen belüli megvalósításának jogi kereteit;

– koordinálja a program gyakorlati megvalósítását;

– fedezi a programban részt vevő szakemberek étkeztetésével összefüggő költségeket, továbbá a könnyűzenei program részbeni költségeit.

A Szárazföldi Vezérkar (8) vállalta, hogy

– a program végrehajtásához szükséges helyi (személyi, elhelyezési, egyéb tárgyi) feltételeket az érintett katonai szervezetek bevonásával biztosítja;

– a program időrendi ütemezését az érintett katonai szervezetek bevonásával elvégzi.

Az Alföldi és Dunántúli Kiképző Központok a kiadott intézkedésnek megfelelően

– tervezik a program foglalkozásait és a könnyűzenei programot – az alapkiképzés rendjéhez valamint a program sajátosságaihoz igazodva – az alapkiképzés tervében;

– szervezik az állomány foglalkozásokon történő részvételét;

– biztosítják – az előzetesen egyeztetetteknek megfelelően – a program lebonyolításához szükséges elhelyezési feltételeket;

– biztosítják az előadók és fellépők beléptetését, étkezésüket, igény szerint az elszállásolásukat, a program gyakorlati működésének személyi és tárgyi feltételeit;

– értékeli a program helyi feladatainak végrehajtását, és arról a szolgálati út betartásával jelentést terjesztenek elő.

Az együttműködő felek közösen vállalták, hogy

– szervezik a program országos és helyi nyilvánosságát;

– a programról félidőben és annak zárásakor értékelést készítenek és hoznak nyilvánosságra;

– közösen vizsgálják a program folytatásának jövőbeni lehetőségeit.

Ez év márciusában az alapkiképzés részeként megindulhatott a tényleges – reményeink szerint hosszú ideig tartó – drogprenvenációs program.

Valójában miről is szól a program?

A humán szervek és az együttműködők nem keresnek drogot a laktanyákban, intézményekben, az mások feladata. A „riadó” kifejezés a növekvő veszély nyomatékosítására szolgál.

A program – a szervezők szándéka szerint – arra hivatott, hogy a bevonuló fiatalok drogproblémát illető, többnyire hiányos ismereteit kipótolja, eloszlassa a drogokkal és fogyasztással kapcsolatban a fiatalokban élő félreértéseket, azokat az illúziókat, amelyek a drogok kapcsán az ifjabb korosztályban élnek, rávilágítson arra, hogy a drogfogyasztás és az azzal járó különleges tudati állapot az élet problémáinak sokkal inkább fokozója, mintsem megoldója. Célja: a sorkatonai szolgálatot teljesítő fiatalok ismereteinek bővítése a drogfüggő magatartás kialakulásának mechanizmusáról, a drogfogyasztás súlyos ártalmairól és cselekvési alternatívák felkínálása azoknak, akik gondjaik megszűnését várják az önpusztító szerektől. Az előzőeken túl a program célkitűzései között szerepel még olyan pozitív önkép kialakításának elősegítése, amely a kritikus élethelyzetek megoldásához nyújt támpontot és előmozdítja a helyes magatartásforma megválasztását.

A program keretében megrendezésre kerülő foglalkozások több vonatkozásban az érintettek aktivitására építenek, inkább interaktívak, mintsem előadás jellegűek, ezért is képesek a közvetíteni kívánt ismeretek átadásában jobb határfokot elérni.

Az előadók, vagy inkább a beszélgetés moderátorai – mert ez a kifejezés talán közelebb áll a valósághoz – olyan felkészült szakemberek, akik eredeti végzettségüknél fogva is alkalmasak a tervezett témák vezetésére. Ennek ellenére a program megkezdése előtt egy központi felkészítés keretében tovább gazdagították ismereteiket a rájuk kiosztott témában. A program-előkészítés alaposságára jellemző, hogy a könnyűzenei produkciók előadói is speciális felkészítéssel vesznek részt az előadások megkezdése előtt, hogy életszerűbben tudják közvetíteni azokat az érzéseket, amelyeket a zene által keltett légkör kivált.

A program néhány további jellemzője

1998 februárjától a Kiképző Központok bázisaira építve, az alapképzés részeként, előre tervezetten, négy kiképzési cikluson keresztül folytatódik a program, melynek fő célkitűzése, hogy valamennyi bevonuló sorkatonát érjen el annak pozitív hatása.

A program helyszínei tehát: az Alföldi Kiképző Központ bázisai (Szabadszállás és Kalocsa), valamint a Dunántúli Kiképző Központ bázisai (Tapolca és Szombathely).

A tervek szerint a programok március, június, szeptember és december hónapokban kerülnek beillesztésre a kiképzési programokba.

A program felépítése:

- előzetes tájékoztató;
- csoportmegbeszélések;
- interaktív koncert.

Az előzetes tájékoztatók a Tájékoztató időszerű kérdésekről foglalkozás keretében kerülnek megtartásra. A 45 percre tervezett foglalkozás keretében feldolgozásra kerül a Magyar Honvédség Tájékoztató és Médiaközpontja által ebből az alkalomból kiadott *Drogveszély*, „*Drogriadó!*” című kiadvány, amelyhez ezúttal négy írásvetítő fóliára készített tábló is csatolásra került mellékletként. A kiadványban szó esik a drogveszéllyel kapcsolatos néhány általános kérdéstről, röviden bemutatásra kerül a *Drogriadó* program. Azt követően levetítésre kerül a Mentálhigiénés Programiroda által – a kísérleti szakaszról – készített referenciatábla, amely szintén a kiadott tájékoztató csomag részét képezi. Ilyen komplex tájékoztató csomag kiadására talán először volt példa a Magyar Honvédség történetében. Az összeállításánál fontos szempont volt a többfajta hatás alkalmazása, a mondanivaló korosztályra szabott interpretálása, a foglalkozás menetének hangulati megkomponálása.

Az előzetes tájékoztatót időben szétválasztva követik a *csoportmegbeszélések*. Ezeket a foglalkozásokat szakaszkötelékek (9) számára terveztük meg, úgy, hogy egyidejűleg három helyszínen folyik a megbeszélés előre meghatározott tematika alapján. A helyszínek között az állomány forgószínpadszerűen, óráról órára helyet cserél, így vesz részt valamennyi téma feldolgozásában.

A csoportmegbeszélések során feldolgozásra váró témák:

1. „*Szabadság vagy rabság?*
Mond Te mit választanál?”

A foglalkozások keretében a beszélgetés általában a szenvedélyeinkről folyik. Kísérletet teszünk arra, hogy elkülönítsük azokat a szenvedélyeket, amelyek jellemző módon károsak az emberre és környezetére. Ez a szakasz a problémákkal kapcsolatos előítéletek, nagyságrendek, epidemiológiai adatok, illetve a hajlamosító tényezők témakörét érintő feltáró beszélgetési szakasz.

2. „*Drogkarrier.*”

Meddig döntesz Te, és mikor dönt helyetted az anyag?

A foglalkozás a szerismerettel és a -használat valamennyi kérdésével foglalkozó szakasza a programnak. Ennek keretében szó esik a gyanújelekről, a valószínűség jeleiről, a függőség tünetegyütteséről, a szövedményekről, az anyagok jellemzőiről és veszélyeiről, a problémakezelés színtereiről, az intervenció lehetőségeiről, a megelőzés lépcsőfokairól.

3. „Inni, vagy nem inni? – ez itt a kérdés.”

Miért ne igyunk (...) sokat?

Hasonló kérdések kerülnek feldolgozásra, mint az előző szakaszban, csak kifejezetten az alkoholproblémára vonatkoztatva.

Amint azt a kísérleti szakasz értékelésénél tapasztalatként már jeleztük a feldolgozott témák számát csökkenteni kellett. Ezért választottuk elsősorban a leginkább veszélyeztető drog- és alkoholproblémára irányuló témák megtartását a programban.

Helyesnek bizonyult az a döntésünk is, hogy a foglalkozások helyszínén a parancsnoki állományból nem tartózkodhatnak. Ez nagymértékben segíti az interaktív kiscsoportmódszer alkalmazásához elengedhetetlenül szükséges bizalmi légkör kialakulását, amelyben a valódi problémák is teret kaphatnak, s mód nyílik azok feltárására és megvitatására is.

A program egy-egy kiképzőbázison könnyűzenei koncerttel záródik, melynek időpontja a kiképzőbázisok munkatervében kerül megtervezésre általában a csoportmegbeszélések zárónapján. Ez a program hatásmechanizmusa miatt nem tolható időben továbbra. A koncert mintegy betetőzése, nyomatékosítása az egész addigi mondanivalónak. Az előadók a zene nyelvén, valamint saját élményüket szóban kifejezve közvetítik a program középpontjában álló problémával kapcsolatos „élményeiket”, véleményüket, ezzel is elősegítve a káros szenvedéllyel szembeni belső védetség kialakulását a katonafiatalok körében.

Reményeink szerint a program igazolni fogja megelőző jellegét, s eredményeképpen nem növekszik tovább a sorállomány körében a magukat rendszeres drogfogyasztónak vallók száma, illetve csökken a hétfégi eltávozásról kábítószer-származékkal visszatérők száma. Hosszabb távon pedig a társadalomban is jelentkeznek a program kedvező hatásai. Ennek érdekében természetesen meg kell teremteni a program jövőbeni folytatásának pénzügyi feltételeit.

Nyilván többekben felmerül a kérdés, hogy milyen közvetlen hatást kívánunk kifejezni az állandó állománykategóriák körében? Természetesen ezt a kérdést sem lehet megválaszolatlanul hagyni, hiszen az állandó állománykategóriákon keresztül érhetjük el a leglátványosabb prevenciók eredményeket, mert azok jelenléte, példaadása, nevelő hatása semmivel sem pótolható. Erre való figyelemmel, már megkezdődött a szervezett szerű mentálhigiénés felkészítésük a *Pécsi program (10)* keretében, továbbá több, érdeklődésre számot tartó tájékoztató anyagot, megelőző célokat szolgáló könyvet adtunk és adunk ki, s folyik a Mentálhigiénés Programirodával közösen tervezett tájékoztató program előkészítése.

Mіндеzen munkában a humán szervek több segítőtársra találtak, hiszen a már említettekén kívül az egészségmegőrzésben, az egészséges életmódra való nevelésben érdekelt katonaegészségügyi szervek éppúgy zászlóvivőivé lettek ennek a tevékenységnek, mint a Nemzeti Egészségvédő Intézet.

A félidei értékelés (II) legfontosabb tapasztalatai

Nagyon szerények a programban részt vevők ismeretei a feldolgozott problémákkal kapcsolatban. Egyre több az önértékelési zavarral, alkalmazkodási nehézséggel, sok esetben lelki válsággal küzdő fiatal. Megdöbbentő a pszichológiai és mentálhigiénés tájékoztatatlanság. Interperszonális életük bármely problémájának megoldásához nemcsak hogy nem rendelkeznek „megfelelő technikákkal”, de rá-, illetve belátásuk sincs e problémák tekintetében. Az orvosi, pszichológiai, szociális és mentálhigiénés ellátás rendszeréről és lehetőségeiről szinte semmit nem tudnak.

A program által érintettek fogékonyak a szakmai hatásra, hajlandók részt venni a közös gondolkodásban. A foglalkozásokat élénk figyelem és fokozott érdeklődés kíséri. A fiatalok igénylik a szakemberek tudását, ismereteit. A program után megélelnék a tájékoztató anya-

gok iránti igény, szívesen vesznek kézbe olyan olvasnivalót, amelyek a problémákról szólnak. Az is kiderült, hogy újonnan szerzett ismereteiket szívesen megosztják az otthoni ismerőseikkel, barátaikkal. A hallottak sokáig jelen vannak az egymás közötti beszélgetések témáiban.

A Magyar Honvédségnél a drogfogyasztással kapcsolatos problémák és a veszélyeztettség kialakulásának megelőzésére tett intézkedések egyelőre hatékonynak bizonyultak. Természetesen mind a katonaegészségügyi, mind pedig a humánszolgálati szakemberek számára nyilvánvaló, hogy a sorkatonai szolgálatot teljesítő fiataloknál a még formálódó személyiség nagy lehetőségeket biztosít a szenvedélybetegség szempontjából a veszélyeztettség kialakulásának megakadályozására, és a már kialakulóban lévő függőség gyógykezelésére. A jelenlegi lehetőségeink azonban igen korlátozottak mind a megelőzés, mind pedig a kezelés vonatkozásában. Ez utóbbi területen csak a személyiségtorzulás feltárását, az akut, heveny tünetek megszüntetését és a rövid ideig tartó pszichoterápiás beavatkozásokat képes biztosítani a szervezet.

Jegyzet

- (1) A Magyar Honvédségben negyedévenként megjelenő humán szakmai periodika.
- (2) ANGYAL ISTVÁN–RUSZNYÁK JÓZSEF: *Gondolatok a Magyar Honvédség mentálhigiénés tevékenységéről*. Humán Szemle, 1996. 3–4. sz.
- (3) A Magyar Honvédségben 1997-ben szervezett olyan katonai szervezetek, ahol a sorkatona elsajátítja a katonai alapismereteket, továbbá egyes szakmai ismeretek megalapozására is sor kerül. Az említett célok megvalósulása érdekében a bevonulattal ezekhez a szervezetekhez történik. A sorkatonák többsége itt tölti katonai idejének mintegy harmadát.
- (4) Könnyűzenei programokat szervező vállalkozás.
- (5) A sorkatonai szolgálat első hat hetét jelenti, amikor is megtörténik az újoncok felkészítése a legalapvetőbb katonai ismeretekre, az alak fogásokra, a fegyverismeretre és -használatra, a szabályok megismerésére, az önvédekezés fogásaira stb.
- (6) Központilag meghatározott óraszámú és tematika alapján oktató társadalmi ismeretek az alapképzés során.
- (7) A Honvéd Vezérkar szervezeti egysége, ahol a legfelső szintű humánpolitikai szakmai tevékenységek folynak.
- (8) A szárazföldi fegyvernem legmagasabb szintű vezető irányító szervezete. Állomáshelye: Székesfehérvár.
- (9) Kis létszámú katonai kötelék, alegység. Létszámát az iskolai osztályokéhoz hasonlíthatnánk.
- (10) Mentálhigiénés szakmai felkészítő program, melynek keretében először a szárazföldi haderő humán tiszteinek a legalapvetőbb ismeretekre való felkészítése zajlott. Azt követően kísérlet történt a sorkatonai érdekképvisezők kortárs segítővé való képzésére. Jelenleg egyéves, végzettséget is adó felkészítés folyik alegységeket vezénylő parancsnok tisztek számára.
- (11) A programismertető megírására a júniusi (a programév második) szakasz lezárását követően került sor, a félidei értékelés elkészítésének időszakában.